

Talat Paşa Davası Bilinmeyen Belgeler / Yorumlar

*Belge Yayınları -1. Baskı 2003
152 Sayfa*

Dr. Tessa Hoffmann

Berlin Özgür Üniversitesi'nde (Freien Universität Berlin) 1979 yılından beri, Slav, Ermeni dilleri ve Sosyoloji öğretim üyesi, yazar ve yayıncı. Ermeni kültürü ve tarihi üzerine yayınlanmış ondan fazla kitabı, soykırıma dair sayısız makaleleri var. Doğu Avrupa Enstitüsü adına yaptığı bilimsel araştırmaların yanı sıra, insan hakları savunucusu olarak tanınıyor.

ARKA KAPAK

Dr. Tessa Hofmann, 1985 yılında, Almanya Devlet Merkez Arşivi'ne bağlı Merseburg Arşiv Dairesinde ve Postdam Devlet Arşivi'nde yaptığı araştırmalarında, Talat Paşa Davasına dair pek çok yeni bulgu saptadı. Araştırmacılarımızın görmezlikten geldiği bu inceleme Armenian Review dergisinde İngilizce yayınlandı. "Yeni Bulgu ve Perspektifler: Talat Paşa Davasına Dair Bilinmeyen Belgeler" başlıklı bu inceleme Almanca aslından yapıldı. Ayrıca daha önce "Talat Paşa Davası Üzerine Tutanaklar" adıyla Türkçe yayınlanan kitapla ilgili "Talat Paşa Davası Üzerine" başlıklı yorumu yazdı.

TALAT PAŞA DAVASI ÜZERİNE

Bir halkın bilincini öncelikle tarihi belirler. (Arthur Schopenhauer)

Osmanlılar Döneminden sonra, Türkiye Toplumunun izlediği yol, ne Rusya, ne de Almanya ile çakışır. 1946'da Nürnberg'de olduğu gibi Türkiye Uluslararası bir mahkeme tarafından yargılanmadı. ... 86 yıl geçmesine rağmen, Türkiye toplumu, insan hakları örgütleri de dahil, Rusya'da "Memorial"ın yeteneğini, Rus tarihi ve Rusya'nın suçlarına ilişkin tavrını gösteremedi. Bunun öznel ve nesnel nedenleri var. Ceza yasalarının, düşünce özgürlüğüne dair kısıtlamaların, baskıların, tehditlerin nesnel nedenleri oluşturduğu açık. Sözgelimi 2000 yılının Ekim ayında, Türk Ceza yasasının 312. Maddesi adeta istismar edilerek, 1915 yılında Süryanilerin de soykırıma uğradığını söylemeye cesaret eden Süryani Papazı Yusuf Akbulut'a karşı uygulanmaya kalkışıldı. ... "Türkiye'de kışkırtılacak sayıda Ermeni ya da Süryani kalmadığı için, Yusuf Akbulut'un söz konusu kışkırtma suçu işlemesi mümkün değildir". Bu aslında 86 yıl sonra, bir hakimın kararıyla Ermenilere ve Süryanilere karşı soykırım suçunun işlendiğinin itirafından başka bir şey değildi. Çünkü bu gerekçeyle verilmiş beraat kararı, "Sanık haklıdır, Ermenilere ve Süryanilere soykırım uygulanmıştır" demektir!

Osmanlıların yıkılışı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşu arasındaki bağlantılar, Cumhuriyetin temellerinin soykırım, katliam ve sürgünlerle atıldığı yadsınırsa, politik ve psikolojik olarak tarihi gerçeklerin kabulü zorlaşır.

Türk görüşüne göre olay, savaşın, savaş koşullarının dayattığı bir zorunluluktan, düşmanla işbirliğine kalkışan Ermeniler güneye güç ettirilmişti ve katliamlar aslında -resmen var olmayan!- Kürtler tarafından yapılmıştı.

Edward Alexander, Talat Paşa Cinayeti ve davasının arka planını ele alırken, batılıların bütün garantilerine, Osmanlılara yönelik bütün yaptırım tehditlerine rağmen, politik bir iflasın yaşandığı ve bu politik sefillik sonucu, 1.5 milyon Ermeni'nin, 84.000 Rum'un, yarım Milyon Süryani'nin Jön Türkler tarafından imha edildiğini ifade etmektedir.

16 Kasım 1918'de Sultanın fermanıyla, başka bir araştırma komisyonu oluşturuldu. Hükümet Araştırma Komisyonunun başkanlığına, 1915'de Ermeni tehciri sırasında, Talat'ın emirlerini reddeden Ankara Valisi Mahzar Bey (Hasan Mahzar) getirildi.

21 Aralık 1918'de ... parlamentonun kapatıldığı ve tahkikat komisyonunun dağıtıldığı açıklandı. Suçlular ülkeden kaçtıktan sonra, isteksizlik ve engellemeler sonucu ilk tutuklamalar, Nisan 1919 yılına kadar gecikti. Sonunda Divani-harbi Örfi (Askeri Savaş mahkemesi) yargılamaları başladı. 1919 ve 1920 yılları boyunca süren yargılamalarda toplam 17 İttihat ve Terakki yöneticisi savaş suçlusu olarak idama mahkum edildi. İdam edilenlerden 14'ü kaçaktı. ... Meşhur Cemal Azmi (ki Vali olarak atanmış, 1922 yılında Teşkilatı Mahsusa Şefi Bahattin Şakir ile birlikte Berlin'de öldürülmüştür) ve Yenibahçeli Nail ölüme mahkum edildiler, ancak kaçtılar.

İttihat ve Terakki'nin üç şefi Talat, Enver ve Cemal Paşalar da Ermeni soykırımı dolayısıyla idama mahkum edilenler arasındaydılar. ... Ermenistan'ın Sovyetleştirilmesinden dolayı bağımsızlığını yitirmesi, onlara, ikinci dünya savaşından sonra Yahudi gizli polis teşkilatının soykırım suçlularını yakalayıp kanun önüne çıkarma olanağı vermiyordu.

28 Temmuz 1921'de, Kosntantinopol'da (İstanbul) 1918 yılında Türk Birlikleri tarafından işgal edilen Bakü'de 30 bin Ermeni'yi boğazlamış olan Müsavat (eşitlik) partisi lideri ve Azerbaycan eski içişleri bakanı Behbud Han Cevanşir,

Misak Torlakyan tarafından, Beyoğlu'nda Pera Palas oteli önünde öldürüldü. ... Torlakyan yargılama sonucu Kasım 1921'de beraat etti.

Kısa bir süre sonra Roma'da, 5 Aralık 1921'de, Sadrazam Sait Halim Paşa Arşavir Şirakyan (1900-1973) tarafından kurşunlanarak öldürüldü. Arşavir Şirakyan adlı genç, daha sonra, Aram Yerkanyan ile (1898-1934) birlikte, Berlin'de, Charlottenburg semtinde "Trabzon Kasabı" Cemal Azmi ile Ermenilerin yok edilmesinde doğrudan rol oynayan İttihat ve Terakki Cemiyeti liderlerinden biri ve Teşkilat-ı Mahsusa şefi olan Dr. Bahattin Şakir'i öldürdü.

25 Temmuz 1922'de Cemal Paşa Gürcistan'ın başşehri Tiflis'te, tam da Sovyet gizli teşkilatı Çeka'nın merkez binasının önünde Ermeni intikamcılar Petros Ter-Porosyan, Artashes Gevorkyan ve Stefan Sarikyan tarafından öldürüldü.

Almanlar, mümkün olduğunca kendilerini dava dışında tutmaya ve davanın uluslararası bir halk mahkemesine dönüşmesine engel olmaya çalıştılar. ... Alman Makamları, başka şeylerin yanı sıra, Tehleryan'a karşı açılan davada, Almanya'nın suç ortaklığının açığa çıkmasından korkuya kapılmışlardı.

Enver Paşa Tacikistan'da, Panislamistlerle beraber Sovyetlere karşı savaştığı sıralarda, Karabağlı bir Ermeni olan Hakob Melkumyan tarafından esir alındı ve 4 Ağustos 1922 tarihinde kaçarken öldürüldü.

1914-1915 yılları arasında Bahriye Nazırı Suriye'de konuşlandırılan 4. Ordu kumandanı olan Cemal Paşa, sadece oraya sürgün edilen Ermenilerin katliamından değil, Urfa'da Ermeni Mahallesindeki direnişin ezilmesinden, Musa Dağlı köylülerin tehcirinden de doğrudan sorumluydu. Bu kadar da değil: Suriye'deki Arap bağımsızlık hareketini bastıran da oydu. Onun emriyle 85000 Filistinli Yahudi'nin kökü kazındı. Yahudilerin sayısı 60000'in altına düştü.

1,4 milyon Ermeni'nin hayatına mal olan soykırım (Holocaust) ile 6 milyon Yahudi'nin hayatına mal olan Holocaust arasında sadece yirmi yıllık bir süre vardır. ... Nürnberg duruşmaları sırasında savunma avukatları arasında, insanlığa karşı suç işlemiş olanların bu suçları kendi devletlerinin çıkarları için yapmışlarsa, suçtan muaf tutulmaları gerektiği şeklindeki tezleri savunanlar çıktı.

Ermeni intikamcılarının 1921 ve 1922 yıllarında, Ermeni kırımından sorumlu olanlara yönelik suikast eylemleri, daha savaş sırasında soykırım maşalarının, katliamlara doğrudan katılanların bizzat kırımını organize eden mekanizma tarafından ortadan kaldırılmaya başlandığını gözden irak tuttu. Bu temizlik hareketi daha çok Teşkilat-ı Mahsusa tarafından oluşturulan çete başlarına yönelikti.

Bu temizlik hareketi, istisna ya da tesadüf mü, yoksa bir mantığın mı ürünüydüler? Cemal Paşa'nın emrinde görev yapan Orgeneral Ali Fuat Erden, Çerkez Ahmet ve Halil'in idamları dolayısıyla kaleme aldığı "Çeteciler"de şunları yazıyor: "Cellat ve katillere karşı minnet borcu ağırdır. Onlara kendilerine arz-ı ihtiyaç edenlere ve kullananlara tahakküm etmek isterler. Kirli işlerde kullanılan vasıtalar ihtiyaç ve istimal zamanında lüzumludurlar, fakat kullanıldıktan sonra baş üstünde taşınmayıp izale edilmeleri gerekir (tuvalet kağıtları gibi)"

Jön Türk kırımcılarına, cellat ve katillerine yönelik benzer Pragmatik anlayış Mustafa Kemal'de de görülür. Mütteliklerin işgali döneminde, Divan-ı Harbi Örfi yargılamaları sırasında pek çok kırımcı, cellat ve katil Mustafa Kemal'in önderliğindeki Anadolu hareketine katılma ve korunma olanağı bulmuş... Bu kişilerin çoğu 1926 yılında Ankara ve İzmir'de İstiklal Mahkemelerinde yargılandılar, yıkıcılık ve Mustafa Kemal'e karşı komplo suçundan dolayı idama mahkum edildiler. ... 26 Ağustos 1926'da, Dr. Nazım, Yenibahçeli Nail, Filipeli Hilmi, eski Maliye Bakanı Cavid Bey de idam edildiler. Dr. Nazım Ermeni kıyımını teşkilatlayan lider kadro elemanlarından biriydi. ... Mustafa Kemal'e komplotan dolayı idam cezası verilen ve firar eden Kara Kemal, 29 Haziran 1926'da bir tavuk kümesinde ele geçirilmeden önce intihar etti.

Hayatta kalmış ve artık yük olmaya başlamış başka cellatlar da temizlendi. Trabzon'da savunmasız binlerce Ermeni'yi çoluk çocuk demeden süngületip Karadeniz'in sularına gömen Yahya Kaptan bir yanda Kemalizm'in savunucusu olmuş öte yandan Enver paşa ile ilişkilerini sürdürmüştü. Tehditleri öyle boyuta ulaştı ki, devlet sırları açısından takibat ve sorgu zorunlu hale gelmiş ve 1922 yılının Haziran ayı içinde faili meçhul bir cinayete kurban gitmişti. Daha 1912/13 Balkan savaşı sırasında ün kazanan Topal Osman da Teşkilat-ı Mahsusa üyesiydi. Karadeniz'de Ermeni ve Rum katliamlarına katılmakla yetinmemiş, Ermeni ve Rumların kökünü kazımdan övünç duymuş, katliamlar sayesinde zengin de olmuştur. Mustafa Kemal'in Muhafız Alayı Komutanı olan Topal Osman Trabzon Milletvekili Ali Şükrü Bey'i öldürerek çizmeyi aşmış, askeri bir operasyon sonrası öldürülmüş, cesedi 1923 yılının Mart ayında Büyük Millet Meclisi önünde asılmıştır. Temizlik operasyonlarının mahzenlerinde Halit Paşa da hayatını kaybetti. 9 Şubat 1925 tarihinde asılarak öldürüldü.

YENİ BULGU VE PERSPEKTİFLER: TALAT PAŞA DAVASINA DAİR BİLİNMEYEN BELGELER

Talat Paşa Davası'nın Politik Arka Planı:

Talat Paşa, Osmanlıların teslimiyeti kabul ettikleri 31.10.1918 tarihine kadar en önemli politikacılardan biri ve Osmanlı sadrazamıydı. ... Talat Paşa'nın Dahiliye Nazırı olarak (1909'dan Şubat 1917'e kadar) 1,5 milyon Ermeni'nin hayatına mal olan soykırımın politik sorumlularından biri olduğu ... Dışişleri Bakanlığı elçilikleri aracılığıyla daha çok yarım ağır protestoyla yetinmiş, tehcirin kendisi değil, tehcir sırasındaki kanlı olaylar protesto edilmiştir. Bu tutumundan dolayı A]manya haklı olarak, savaştığı ülkeler nezdinde, Hristiyan dinine mensup bir halkın kökünün kazınmasına göz yumma suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır.

Katliamcı Talat, diğer İttihatçılarla beraber (Diğerlerinin yanı sıra Enver, Cemal, Dr. Nazım) 2 Kasım 1918 yılında (Alman savaş gemisiyle Ukrayna'nın Sivastopol şehrine) kaçırılmış ve Almanya Dışişleri bakanlığının onayıyla Berlin'e geçmiş ve eşiyle beraber oldukça lüks bir hayat sürmeye başlamıştır. ... Trabzon Kasabı olarak tanınan Şakir, Cemal Azmi ile beraber 14.4.1922 tarihinde Berlin'de yine suikasta kurban gitmişlerdir.

Türk Devletinin 1918 yılının Kasım ayında Talat Paşa ve diğer İttihatçıları geri alma girişimi boşa çıkmıştır.

Talat'ın Türkiye'de, sadece (Türklerin) yaşadığı bölgelerde değil, (Türkiye'nin) sınırları dışında (ve yani) İslam dünyasında, Alman-Türk dostluğunun en katı (temsilcisi) olduğu bilinmektedir.

Davanın Seyri:

Dışişleri Bakanlığının tutumu, Devlet Savcısı Gollnick ve Dava Yargıcı Dr. Lehmborg'i zor bir görevle karşı karşıya bırakmıştır. Bir yanda Almanya'nın Türkçü politikasına kuşkuyla yaklaşan Müttefikleri, özellikle İngiltere'yi memnun etmek, öte yandan, Almanya'nın Ermenilerin yok edilmesiyle tartışmalı bir durum arz eden Yakındoğu politikasının zarar görmesinin önüne geçmek. Devlet Savcısı ve Dava Yargıcı, davayı, davanın arka planını oluşturan politik meselelerin tartışılmasını ustaca engelleyerek, davayı kişisel ve tıbbi sorunların incelenmesiyle sınıflayarak kendilerine biçilen rolü başarıyla uyguladılar.

Avukat ... "Mahkeme ve Jüri üyelerinin tehcir sırasında sadece erkeklerin değil, kadın ve çocukların da maruz kaldığı büyük, korkunç, dile gelmez katliamların epilepsi hastası olan Telirijan'ın eyleminde asıl motifi oluşturduğuna ve saniğin öfkesini zaptetme yetisi olup olmadığı sorusuna cevap bulması zorunludur."

12 Jüri üyesinin bir buçuk saat süren oturumundan sonra, 3.6.1921 tarihinde Tehleryan beraat etti. Jüri başkanının okuduğu beraat kararında gerekçeden söz edilmedi.

Dava Sonrası Gelişme ve Manevralar:

Talat Bey'in eşinin 4.6.1921 tarihindeki başvurusu üzerine Savcılık davayı temyiz etti. Davanın yeniden görüşülmesi reddedildi.

Basın Korosu:

Savcılığın, davanın politik boyut kazanmasını engelleme çabalarına rağmen, Almanya-Osmanlı ittifakından dolayı, Alman hukukunun, Talat Paşa ve suçlarıyla yüzleşmesi zorunluluğu, davayı baştan itibaren kamuoyunun gündemine oturttu. ... "Deutschen Allgemeinen Zeitung" davayı "hukuk skandalı" olarak niteleyerek, Tehleryan'ın beraatının, radikal militanları teşvik edeceğini, Almanya'da yaşayan ünlü mültecilerin korku ve paniğe kapılmalarına yol açacağını ileri sürdü.

Sosyal Demokrat basın davayı, Leipzig'deki "Savaş Suçluları Mahkemelerine" (1919-1920) atıf yaparak, "ilk önemli savaş suçları davası" olarak niteledi.

Dava, Talat Paşanın yakınlarını ve taraftarlarını memnun etmediği gibi, Ermenilerin imhasını yan, detay bir konu olarak ele aldığı için Ermenileri de hayal kırıklığına uğrattı.

TALAT PAŞA DAVASI Tıpkı Basım İçin Önsöz

Hukuki olarak davada, Tehleryan'ın taammüden mi, yoksa 51. Maddeye göre mi suçu işlediği sorusuna cevap arandı. Bilirkişi olarak davada dinlenen beş doktor, gerçi, Tehleryan'da gerçek bir epilepsi (sara) vakası saptayamamakla beraber, yaşadıklarının ve şokun- ki Tehleryan iki gün boyunca kardeşinin ölüsü altında baygın yatmıştı- bu suçu işleminde patolojik bir etki yaratabileceğinde birleştiler.

Soykırım, 1915 yılı askere alınan Ermenilerin silahlarından arındırılıp amele taburlarında tıpkı esirler gibi, güçleri tükenip ölünceye ya da katledilinceye değin çalışmaya zorlanmalarıyla başladı. 24 Nisan'ı 25 Nisan'a bağlayan gece ve sonraki günlerde, Ermeni Cemaatinin önde gelen şahsiyetlerinin yoğun olarak yaşadıkları İstanbul'da, 600'ün üstünde Ermeni lideri tutuklandı. Aralarından sadece 15 kadarı insan hayatta kaldı. Silah altına alınan Ermenilerin katledilmesi ve ruhani-politik liderlerinin imhası sonucu, Ermeni halkının politik ve askeri olarak teşkilatlanmaları ve

kendilerini savunma imkanı ortadan kaldırılmış oldu. ... Sonrasında da katliamlar devam etti. Kafkasya'da Azerilerin Ermenilere yönelik katliamı (1918 yılında Bakü'de, 30.000 Ermeni) ve 1919-1922 yılları arasında Kemalistler tarafından yapılan katliamlar (1919 yılında Kudcular'da 20.000; 1922 yılında Hacı'da 20.000; 1922 yılında, İzmir'in işgali sırasında 10.000) hesaba katılırsa, 1894-1922 yılları arasında Türkiye'de ve Kafkasya'da iki milyon Ermeni'nin hayatını yitirdiği söylenebilir. Ermeni kırımını esas olarak 1915 - 1918 arasında zirveye ulaştı çünkü, Türkiye, savaş içinde bulunduğu itilaf devletlerinin, yani İngiltere-Fransa ve Rusya'nın girişimlerini bertaraf edebileceğine inanıyordu. Ermeni halkının felaketine yol açan önemli nedenlerden birisi, başta Yunanistan, Bulgaristan olmak üzere Balkan halklarının Osmanlı İmparatorluğundan kopmalarının Ermenilerin bağımsızlığı için örnek oluşturmasıdır. Başka bir neden ise İttihat ve Terakki Komitesi'nin Büyük Türk İmparatorluğunu hedefleyen ve Turancılık olarak formüle edilen Türk milliyetçiliğidir.

Avukatlar, Alman İmparatorluğu'nun, müttefiki olduğu Türkiye'nin üzerindeki büyük mali siyasi ve askeri gücünü kullanmadığını, tersine çıkarlarından dolayı Jön Türklerin Ermenileri katletme politikasına, seyirci kaldığını, bunun, Almanya'yı uluslar arası kamuoyu gözünde zor duruma düşürdüğünü, hatta, katliama şahit olmuş pek çok Alman tanığın da onayladıkları gibi hem Ermeniler hem de Türkler arasında soykırımın Almanlar tarafından teşvik edildiği görüşünün yaygın olduğunu her fırsatta dile getirdiler.

1917/18 yıllarında, Rusya'da süren iç savaş sırasında, o zamana kadar koruyucu bir rol üstlenmiş olan Rus birliklerinin Ermenistan'a saldırması, Azerbaycan'a kadar uzanmak isteyen Türklere, Ermenistan'a saldırına fırsatı verdi. ... 28 Mayıs 1918 günü Erivan yakınlarındaki Sadarabat çölündeki tayin edici muharebeye sadece düzenli birlikler değil, bütün halk kadınlar, çocuk denecek yaştaki gençler ve Eçmiyazın yakınlarındaki manastırlarda yaşayan rahipler de katıldı. ... Türkiye tarafından işgal edilme tehlikesinin yanı sıra, iç politik kriz, mülteciler, açlık ve salgın hastalıklar gibi sosyal sorunlarla boğuşan burjuva hükümet, 2.12.1920'de iktidarı işçi-köylü konseyine bıraktı. Ermenistan... 30.12.1920 tarihinde Sovyetler Birliği'ne bağlandı.

Sovyetler Birliği'nin, Kemalistlerle İttifak arayışı, Ermeniler tarafından kendilerine yönelik bir ihanet olarak algılandı ve 1921 yılı ilk baharında Sovyet karşıtı bir ayaklanma başladı. Tehleryan'ın, Talat Paşa'yı vurduğu günden bir gün sonra, 16 Mart 1921 günü, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında dostluk anlaşması imzalanmış, Kars ve Ardahan Türkiye'ye bırakılmış ve Sovyetler Birliği, Türkiye'yi, mali ve askeri yönden desteklemeyi üstlenmişti. ... Mustafa Kemal, Rusya'da anti-empyrialist bir devrimci olarak görüldü.

1943 yılı Martında yığınların celladı Talat'ın kemikleri Berlin'den İstanbul'a sevk edildi. Devlet töreni ile tanınmış şahsiyetlere ayrılmış mezarlıkta toprağa verildi.

Almanya'da yaşayan 2 milyon Türk vatandaşı (şimdi 2.5 milyon) Alman iç politikasında dikkate alınan bir olgudur. ... Berlin, 100 bin (şimdi 250 bin) Türk nüfusuyla şu anda dünyadaki en büyük Türk şehirlerinden biri olma özelliğini taşımaktadır. İngiltere ve Fransa'da durum farklıdır. Sadece Marsilya'da yaşayan Ermeni sayısı 60 bindir. Almanya'da Ermeni nüfusu oldukça azdır. 5 bin ile 7 bin (şimdi 35 bin) arasında olduğu tahmin edilmektedir.

Lepsius soykırımında hayatlarını yitirmiş olan Batı Ermenilerinin yüzde 80'ini oluşturanların, çiftçi ve zanaatkarlar olduğunu belirtir. Lepsius'un böyle bir açıklama yapmayı gerekli görmesi, o zaman bile kurbanları "zengin ve bezirgan" olarak nitelendirerek soykırımı önemsiz gibi gösterme çabasının var olduğunu gösteriyor. Bu niteleme Ermenilerden sonra Yahudiler ve Çinliler için kullanılmıştır.

3.6.1921 tarihli beraat kararı hem Tehleryan, hem de Ermeniler açısından manevi bir zafer anlamı taşıyordu. Ermenilerin trajedisi bu karar sayesinde kamuoyuna mal oldu.

Sovyet Ermenistan'ının verilerine göre bugün Türkiye'de 250 bin Ermeni yaşamaktadır. Bunun 150 bini kırım ve katliamların olduğu bölgede zor koşullar altında ve kimliklerinden yoksun bir hayat sürdürmektedirler. SSCB'inde yaşayan 3 milyon, diasporada (yurtdışında, sürgünde) yaşayan 2 milyon Ermeni'nin yanı sıra, Türkiye'de tecrit bir hayat sürdüren Ermenilere gizli Ermeniler adı verilmektedir ve etnografik anlamdan öte bir anlam taşımamaktadır. Merhametsizce sürdürülen asimilasyon politikası, soykırımın bir parçası ve bir sonraki aşaması gibidir. İstanbul'da yaşayan 100 bin (şimdi 50 bin) Ermeni'nin durumu daha iyi olmakla beraber 1923 tarihli Lozan Anlaşmasıyla güvenceye alınan azınlık statüsü ve hakların sürekli ihlal edilmektedir. Diasporada yaşayan 2 milyon Ermeni'nin durumu da iç açıcı değildir. Vatansızlık, köklerden kopuş, ailelerin parçalanmışlığı, asimilasyon ve kimlik yitimi, yabancı olmaktan kaynaklanan kanuni haklardan mahrumiyet, Türkiye'nin imha ve kök kazıma politikasının başka araçlarla doğrudan devamı özelliğini taşımaktadır.

Şu anda en tehlikede olan diaspora grubu Lübnan'daki 200 bin Ermenidir. Bugüne dek kendisini iç savaştan uzak tutmayı başarmış olan Lübnanlı Ermeniler, Falanjistlerin, Ermenisizleştirme politikalarının kurbanı durumunda dırlar.

Ermenilerin uğradığı felaketin kamuoyunda ve vicdanlarda mahkum edilmemesi sonraki soykırımların önünü açan bir etkiye neden olmuştur. Talat Paşa'nın zihinsel mirasçısı Adolf Hitler, Ermenilerin uğradığı akıbet ile kendi amaçları arasındaki ilişkiyi görmüş, 22 Ağustos 1939 tarihinde, Polonya'ya saldırı öncesinde, generalleriyle yaptığı toplantıda

"alt insan" (untermenschen) olarak nitelediği Slavlara karşı bir imha savaşı sürdürüleceğini şu argümanlarla ifade etmiştir: "Hedefi sınırlı bir savaş değil, düşmanın tümünden fiziksel olarak imha edileceği konusunda talimatımı verdim. ... Birliklerimi (SS), Polonyalıların ve Lehçe konuşan herkesi, kadın, erkek çocuk demeden, merhamet gösterilmeksizin ölüme yollamaları için hazır duruma geçirdim. İhtiyacımız olan yaşam alanını ancak böyle kazanabiliriz. Bugün Ermenilerin kökünün kazındığından söz eden kimse var mı?"

Kitabın yayınlanması, Ermenilerin gelecekte daha iyi yaşam koşullarına kavuşması arzusundan daha öte bir anlam taşımakta, unutuldukça fasit bir daireye dönüşen soykırım olgusunun kavranması ve tekrarının engellenmesi amaçlanmaktadır.

SOYKIRIM YARGI ÖNÜNDE İstanbul 1919 / Berlin 1921

Doğan Akhanlı

(Özgür Bakış gazetesinde 24, 25, 26, 27 Nisan 2000 tarihlerinde dizi olarak yayınlandı)

Atatürk Cumhuriyeti, Türklüğe dair tüm olumsuzlukları yok kabul ederek, yakın ve uzak tarihi yeniden yazdı. ... Atatürk bu sorun üzerinde çok konuşmak istemediğinden olmalı, tarih kitaplarında 1915 yılı Çanakkale kahramanlıklarıyla, Anafartalar muharebesinden ibaret kaldı.

ŞEHİTLER ve KATİLLER

Boğazlayan'da, hani adına uygun olarak on binlerce Ermeni'nin boğazlandığı yerde, hani şu Talat Paşa Davası tanıklarından Patrik Krikoris Balakyan'ın "en kanlı yollardan biri olarak tanımladığı Yozgat-Boğazlayan'da, heykeli dikilen "Milli Kahraman Kemal" (Sakin Gazi'yle karıştırılmasın!) kimdi?

Adları anılan Şehit Nusret ile Kahraman Kemal, 1919 yılında 17 idamla sonuçlanan Divanı Harb mahkemelerinde hesap veren ve idam cezaları yerine getirilen üç sanıktan ikisiydi sadece. ... Daha Cumhuriyet ilan edilmeden ikisi de şehitlik ve kahramanlık mertebesine yükseltilmişlerdi.

Boğazlayan (daha sonra Yozgat) Kaymakamı Kemal, Divanı Harb yargılamalarının ilki olan ve "Yozgat Davası" olarak bilinen yargılamanın esas sanığıydı ve 8 Nisan 1919 günü Ermeni katliamı nedeniyle idama mahkum edildi.

Reis Paşanın Kahraman Kemal'e özel bir garezi yoktu ama Osmanlı kayıtlarına göre 33,133 Ermeni'nin yaşadığı Yozgat'taki Ermenilerin hemen tümünün imha edilmesinden yörenin yetkilisinin hiç haberdar olmadığına da aklı basmamıştı.

"Bu koşullar davalıların itham edildikleri suçları işlemesini haklı çıkarmaz. Ayrıca, Ermeni halkının sadece önemsiz bir bölümü bu tür eylemlere kalkışmıştır; çoğunluğu sadakatlerini gösterdiler." (Takvim-i Vekayi, 7 Ağustos 1919)

İdam sehпасına çıkmadan evvel, "Sevgili Vatandaşlarım! Ben bir Türk memuruyum. Aldığım emri yerine getirdim. Vazifemi yaptığımı vicdanım emindir ..." şeklinde konuşma yaptı. Böylece, asıl suçluların yukarılarda aranması gerektiğini ifade eden ve daha sonra Ankara Hükümeti tarafından itibarı iade edilen Kahraman Kemal, istemeden de olsa tarihe önemli bir not düşmüş oldu.

ANA DAVA

Adalet Bakanı İbrahim Bey, Ermeni tehciri için çok sayıda adi suçlunun hapisanelerden salıverildiğini, vahşetten kolektif olarak Bakanlar Kurulunun ve kendisinin sorumlu olduğunu kabul etti. Aşırılıkların ise "hükümetin bilgisi dışında" geliştiğini ileri sürdü. Bir milletvekili "Hükümet işitmemiş ne demek, bir gün değil, bir buçuk sene devam etti" şeklinde itiraz edince de suçu askeriye üzerine yıktı.

Iddianame, bugün de öne sürülen "askeri gereklilik" ve "sadakatsizlik gösteren cemaatin cezalandırılması" gerekçelere karşı çıktı. Bu gerekçelerin Ermeni katliamları için bir bahane olduğunu, belirli bir olay ve yöre ile sınırlı kalmadığını, kapsamlı ve merkezi imha planının, çözülmemiş sorunları nihai olarak çözme amacını taşıdığını belirtti. Tehcirin Ermenilerin imhasını amaçladığını kanıtlayan şifreli telgraflardan birinde Teşkilat-ı Mahsusa Şefi Dr. Bahattin Şakir, Harput Bölgesi sorumlu sekreterine "Oradan sevk edilen Ermeniler tasfiye olunuyor mu? ... Yoksa sadece sevk ve izam mı olunuyor. Vazihen bildiriniz." talimatına da yer veriliyordu. (Takvim-i Vekayi, 10 Şubat 1919)

İdama mahkum edilenlerden Cemal Paşa 21 Temmuz 1922 tarihinde Tiflis'de, Dr. Bahattin Şakir ve Trabzon Valisi Azmi 17 Nisan 1922 tarihinde Berlin'de, Enver Paşa, Pamir'de ve davada on beş yıl küreye mahkum edilen Sait Halim Paşa 6 Aralık 1921 tarihinde Roma'da intikamcı Ermeniler tarafından öldürüldüler.

Divan-ı Harbi Örfi'de idama mahkum edilen Talat Paşa ise 15 Mart 1921 tarihinde Berlin'de Soromon Tehleryan tarafından öldürüldü.

TARİHİN SANIK SANDALYESİ

Mahkeme tutanaklarına göre, 2 Nisan 1897'de Pakariç'de doğan Soromon, 4 yaşına bastığında, tüccar olan babası Erzincan'a göç etti. O zamanlar Erzincan 20 bin civarında Ermeni'nin, 25-30 bin civarında Türk'ün yaşadığı bir şehirdi. Tehleryan ailesi Erzincan'da 15 yıl boyunca sıkıntısız bir hayat sürdü. Soromon'un iki ağabeyi, evli ve bir çocuklu ablası, biri 15, diğeri 16 yaşında iki kız kardeşi vardı. Birinci Dünya savaşı başladığında ortanca ağabeyi askere alındı. Erzincan'ın güneyine düşen Harput'ta "vatani görevini" icra eden kardeş şehitlik mertebesine filan yükselemeden 1915 yılında izinli olarak eve döndü.

Tehcir, Talat Paşa Davası sanığı Soromon Tehleryan'ı ve ailesini 1915 yılının Haziran ayında yakaladı. Soromonlar çok yürümek zorunda kalmadılar. Daha Erzincan'dan çıkmışlardı ki önce yağma başladı, sonra kıyım. 2 Haziran 1921 günkü duruşmadaki ifadesine göre, başına bir darbe yiyen Soromon Tehleryan kendine geldiğinde ağabeyinin ölüsünü üzerinde bulmuştu. Baş baltayla parçalanmış ağabeyinin bütün kanı üzerine akmıştı. Yol cesetlerle doluydu. Cesetler arasında tüfekte mi, sopayla mı, yoksa bir kılıç darbesiyle mi öldürüldüğünü bilmediği annesi de vardı. 15 ve 16 yaşlarındaki iki kız kardeşi kıyım başlamadan önce jandarmalar tarafından çalılıklara götürülmüş, annesi, "gözlerim kör olsaydı da bu günleri görmeseydim" diye haykırmıştı. Tecavüz edilen kız kardeşleri muhtemelen öldürülmüştü. Kafilenin ön taraflarında yürüyen babasının ve diğer ağabeyinin kucağında bebeği ile yürüyen ablasının akıbetlerini bilmiyordu.

Sonrası uzun hikayeydi. Yaşlı bir Kürt kadını onu saklamıştı. Yaraları iyileştikten sonra Kürt giysilerine bürünmüş, biri Harput'taki katliamdan kurtulan iki Ermeni genci ile birlikte gündüzleri saklanarak, geceleri yol alarak, ot ve bitki kökleriyle karınlarını doyurarak sürekli doğuya yürümüşlerdi. Yolda, Harput katliamından kurtulanı, zehirlenerek ölmüştü. Sonunda batıya doğru ilerleyişini sürdüren Rus ordusuyla karşılaştıktan sonra, önce İran'a sonra da Tiflis'e geçmişti.

Sürgün edilenlerin evlerine dönebileceklerini haber aldıktan sonra Soromon Türkiye'ye döndü ama evin yerinde yeller esiyordu. Sonra Selanik, Paris, Zürich derken, yolu sonunda Berlin'de Talat Paşa ile karşılaşmıştı.

Talat Paşayı açıkça öldürdüğünü söyleyen Soromon Tehleryan beraat etti. Mahkemeyi yakından izleyen, sıhhiye subayı olarak Türkiye'de bulunmuş olan ve tehcir sırasında katliamları fotoğrafla belgeleyen, yazar Armin T. Wegner "Adil Bir Karar" başlıklı yazısında şu yorumu yaptı: "Dahiliye Nazırının Ermeni halkının yok edilmesindeki suçtan payına düşeni hayatıyla ödemesi haksız bir yargı gibi görünmekle beraber, yol açtığı felaket öyle korkunç ki, katilin bütün benzer olaylarda olduğu gibi kınamamız gereken suçu, bir halkın umutsuzluktan kurtulma çabası olarak algılanmıştır. Halklardan da üstün olan tarihin iradesi, Talat'ın idamını kurbanlarından biri aracılığıyla infaz ederek yerine getirmiştir."

Ermeniler, 1915'den bu yana, 24 Nisan'ı anarlar. Soykırım günü olarak anılan 24 Nisan, aralarında Talat Paşa duruşması tanıklarından olan Patrik Grigoris Palakyan (Balakian)'ında bulunduğu 235 Ermeni aydınının İstanbul'da tutuklandığı gündür. Tutukluların sayısı Mayıs'ta 2345'e yükselmiş, çoğu meydanlarda asılıp, neredeyse tamamı tehcir sırasında öldürülmüştür. Bir yıl sonra da, Talat Paşa Alman Büyükelçisinin sorusunu, "Ermeni sorunu artık yoktur!" diye yanıtlamıştır.

Jenosid ve İzdüşümleri Hülya Engin

Birleşmiş Milletlerin 1948 tarihinde karar altına aldığı "ulusal, etnik, ırksal, ya da dinsel bir grubu toptan ya da bir bölümünü planlayarak yok etmek" şeklindeki "Genozid" tanımı hem Şoa/Holocaust, hem de Ermeni soykırımını / Tebk'i ifade etmektedir.

Anma, bilmeye anlamaya .alışma, ders çıkarma, tarihle yüz yüze gelme, geçmişle hesaplaşma olarak Türkçeleştirilebilecek olan "Gedeneken" söz konusu olduğunda Almanya ve Türkiye'nin çok farklı konumları temsil ettikleri ilk bakışta görülebilir.

Ermeni soykırımının tarihsel arka planı nedir?

Ermeniler milattan yedi yüz yıl önce Karadeniz ile Hazar denizi arasındaki bölgeye yerleştiler. Miladın başladığı yıllarda ve ortaçağın sonlarına doğru kendi devletlerine sahip olsalar da, sonraki dönemlerde, Romalılardan Samanilere, Bizanslılardan Araplara ve nihayetinde Osmanlılardan Ruslara kadar güçlü imparatorluk ve devletlerin egemenliği altında yaşadılar. Kendilerine özgü dilleri, alfabeleri ve kiliseleri olan Ermeniler, Hristiyanlığı benimsemiş ilk halk olarak bilinir.

Bir asır önce Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde iki milyon Ermeni yaşıyordu. Yahudiler gibi, Müslüman olmayan azınlığa dahildiler ve "zimni" statüsüne tabiydiler. Eşit vatandaşlar oldukları kabul edilmiyor, daha yüksek vergi ödüyor, silah taşımalarına izin verilmiyordu.

Tanzimat ve sonraki reformlarla birlikte Ermeniler, Yahudiler, Rumlar, Araplar arasında eşitlik ve bağımsızlık fikirleri gelişmeye başladı. 1816'da "Kızıl Sultan" olarak adlandırılan Abdülhamit devrinin başlamasıyla beraber yürürlükteki anayasa kaldırıldı, reformlar askıya alındı. Abdülhamit, Araplar, Kürtler, Arnavutlar arasında gelişen bağımsızlık idealini önlemek, Müslümanların gavurlara karşı birliğini sağlayarak İmparatorluğun parçalanmasını engellemeyi amaçladı.

1878'deki Berlin Konferansı ile birlikte başta Rusya olmak üzere, batının güçlü devletleri (İngiltere ve Fransa) Osmanlı topraklarında yaşayan Hristiyanlar için garantör oldular. Osmanlıların "hasta adam" olarak adlandırılmaya başlandığı o dönemde, Ermenilere yönelik katliamlar da başladı. Hınçakların Güney Ermenistan'daki köylüleri vergi vermemeye, Kürtlere karşı kendilerini silahla savunma çağırısı ve afiş eylemleri bahane edilerek 1894-1896 yıllarında binlerce Ermeni katledildi (Kaynaklarda rakamlar 50 bin ile 300 bin arasında değişiyor.) ... Bütün bu katliamlara, baskılara rağmen, Sultan Hamit'in Ermenileri, ya da diğer Müslüman olmayan halkları toptan yok etme gibi bir planı olmadı.

1908 yılında Jön-Türk devrimi oldu, İkinci Meşrutiyet ilan edildi. Bütün tebaa için hukuksal eşitlik seçim hakkı doğurdu. Eşitlik ve özgürlük umutları Müslüman olmayan halklar arasında da arttı. Ancak Meşrutiyet ilanından bir yıl sonra, 1909'da Adana'da 25.000 Ermeni'nin katledilmesi azınlıklar arasında yaygın olarak oluşan iyimserliği yok etti. 1912/13 Balkan yenilgisi sonucu, Avrupa'daki toprakların tümü kaybedildi. Bağımsızlık, özgürlük talep eden halklar "nankörler" olarak algılandı. Balkanlardan ve Kafkasya'dan kaçan Müslüman halklar, Hristiyanlığa karşı öfkelerini de beraberlerinde getirdiler. Aynı dönemde "Turan" fikri, Asya'daki Türki halklarla birleşme, büyük bir Türk-İslam imparatorluğu kurma hayali ve ideolojisi de bu dönemde gelişti. Batıdaki Rumlar, doğudaki Ermeniler, bu idealin önündeki en büyük engeller olarak görüldü.

1914'de Birinci Dünya Savaşı'na girildiğinde, İttihat ve Terakki Cemiyeti için hedef netleşmişti: Orta Asya'ya kadar uzanan büyük bir Türk-İslam Cumhuriyeti kurmak. Savaş, İttihatçılara ayak bağı ya da düşmanların "beşinci kolu" olarak gördükleri Hristiyanlardan, özellikle de Rumlar ve Ermenilerden kurtulma imkanı verdi. Daha savaş başlamadan batıda Rumlar sürgüne tabi tutuldu, sadece Ayvalık'ta 80 bin Rum sürüldü, erkekler Amele Taburları adı altında toplanarak zorunlu çalışmaya, angaryaya tabii tutuldu. Sarıkamış yenilgisi, Kars'ın kaybedilmesi, İmparatorluk hayaline büyük bir darbe oldu. ... Yenilgi, "Ermenilerin arkadan vurması", "Ruslarla işbirliği" gibi gerekçelerle açıklandı. Sarıkamış şoku atlatılmadan Müttefikler Çanakkale'ye asker çıkardılar.

Aynı dönemde ... Teşkilat-ı Mahsusa çeteleri Ermeni köylerine saldırmaya başladı. Çanakkale savaşı günlerinde, Meşrutiyetten sonra askere alınma izni verilen Ermeni askerler silahlarından arındırıldı ve "Amele Taburlarında" zorunlu çalışmaya tabi tutuldu. Büyük çoğunluğu yol işlerinde, Almanların ünlü projesi "Bağdatban" yapımında telef edildi. Ermeni askeri mahkemelere sevk edildi, birçoğu kurşuna dizildi. 1915 yılının Şubat sonlarında devlet hizmetindeki bütün Ermenilere işten el çektiler.

Nisan ayının sonlarına doğru sistematik kırım başladı. 27 Mayıs 1915'de Tehcir Kanunu'nun yayınlanmasından bir ay kadar önce, 24 Nisan'ı 25 Nisan'a bağlayan gece, İstanbul'da 600 civarında Ermeni aydını vatana ihanet suçuyla tutuklandı. Mayıs'ta tutuklananların sayısı 2345'e yükseldi. Hepsi sürgüne gönderildi ve neredeyse tamamına yakını hayatlarını yitirdi. Mart sonlarında zaten başlamış olan sürgün, genelleşti ve bütün Ermenileri kapsadı. Ermeni halkı tehcir edildi, Peter Balakian'ın ifadesiyle "göçer toplama kamplarına" tabi tutuldu. Talat Paşa'nın ifadesiyle hiçliğe sürülen Ermeniler, Teşkilat-ı Mahsusa çeteleri, başı bozuklar, adları değişmiş Hamidiyeler, adalet bakanlığı emriyle hapisanelerden çıkarılmış katillerin, şehir dışında başlayan saldırılarına maruz kaldılar. Kafkasya ötesinden katliamdan kaçan muhacirler, Kürtler, Türkler, kısaca Müslümanlar insan avına katıldılar, Jön Türklerin cürümlerine ortak oldular.

Soykırımda sadece insanlar kırılmadı, kültürler ve dinler de mahvedildi. Hayatta kalanlar Müslüman olmaya zorlandı, kadınlar Müslümanlarla evlendirildi, 13 yaşından küçük yetim çocuklar Türkleştirildi. Ermenilerin, Asurilerin, Süryanilerin kökü kazındıktan sonra, Talat Paşa 1916 yılında, Alman Büyükelçisinin sorusunu, "Ermeni sorunu artık yoktur!" diye yanıtladı.

Savaşın sonra, İttihat ve Terakki Cemiyeti yöneticileri, bir Alman gemisiyle Türkiye'den kaçtılar. Anadolu'nun büyük bir bölüm ve İstanbul, Müttefikler tarafından işgal edildi. İşgal altında kurulan yeni hükümet, İttihat ve Terakki Cemiyeti ve dönemi hakkında soruşturma başlattı.

Komisyon bir çok belgeyi de güvence altına aldı. Bir kısmı Ermeni katliamlarıyla ilgili gizli emir ve talimatlardan oluşan belgeler İttihat ve Terakki Yöneticilerine karşı 27 Nisan 1919'da başlayan Divanı Harb yargılamalarının en önemli delilleri oldular.

Divanı Harp yargılamaları 5 Temmuz 1919'da sonuçlandı. Bakanlar, özellikle iki nedenden, Türkiye'yi Birinci Dünya Savaşı'na sokmak ve Ermeni soykırımından dolayı suçlu bulundular. Enver, Talat, Cemal Paşa, Dr. Nazım, 45. Maddenin 1. paragrafına göre giyaplarında ölüme mahkum edildiler. Dr. Bahattin Şakir de Harput Davası'nda ölüme mahkum edildi. Diğer Bakanlar Kurulu üyeleri on beşer yıl küreğe mahkum edildiler. İdama mahkum edilenlerden Talat Paşa (15 Mart 1921-Berlin), Dr. Bahattin Şakir ve Trabzon valisi Azmi (17 Nisan 1922-Berlin), Cemal Paşa (21

Temmuz 1921-Tiflis) ve on beş yıl küreğe mahkum edilen Sait Halim Paşa (6 Aralık 1921- Roma) "intikamcı" Ermeniler tarafından öldürüldüler. Enver Paşa, Pamir'de Bolşeviklere karşı savaşıırken öldü. 31 Mart 1923'de Divanı Harb tarafından yargılananlar için genel af çıkarıldı.

Daha sonra soykırım sorumluları, adım adım şehitlik mertebesine yükseltildiler. Soromon Tehleryan tarafından öldürülen Talat Paşa'nın kemikleri, Hitler tarafından İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'ye gönderildi. Milli Şef İsmet İnönü'nün katıldığı devlet töreniyle defnedildi. Doksanlı yıllarda da Enver Paşa'nın naaşı Hürriyet ve Ebediye Tepesinde toprağa verildi.

Soykırım karşısında Türkiye'nin ve toplumun tavrı

Ermeni Soykırımı, Türkiye'nin en büyük tabusu olmaya devam etmektedir. Eskiden beri ileri sürülen, "düşmanla işbirliği" , "'açlık ve hastalıktan kırıma", "ayaklanma", "karşılıklı boğuşma", "karşılıklı katliam", "Asıl Türkler katliama uğradı şeklindeki görüşler, Türk tezlerinin argümanları olma özelliğini korumaktadır.

Tarihsel gerçeklere rağmen, Türkiye'nin ve Türkiye toplumunun Ermenileri yeniden kurban eden bu tutumu, ölen Ermeni sayısı üzerinde yürütülen yüz kızartıcı tartışmalar nasıl açıklanabilir? Ölen Ermeni sayısının 2 ayağı, 200 bin yukarı olup olması neyi değiştirir, bizleri nasıl teselli edebilir, vicdanımızı nasıl rahatlatır suçu nasıl azaltır?

Ermeniler, Rumlar daha sonralarda Kürt"ler, Batıların, dış güçlerin maşaları olarak algılandı ve algılanmaya devam ediliyor. Kendisini mağdur olarak algılayan Türkiye Devleti ve halkı, "fail" olduğunu anlamakta güçlük çekiyor. Soykırımın inkarının bir başka nedeni de Cumhuriyetin kuruluşuyla, Cumhuriyeti kuran kadrolarla ilintilidir. Katliamlarda ciddi rol oynayan, bizzat örgütleyen pek çok İttihatçı, Türk Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin de kadroları oldular ve Cumhuriyetin kuruluşuyla beraber bürokrasinin üst kademelerinde ve bakanlıklarda görev aldılar. Cumhuriyetin Kuruluşu sıfır noktası olarak kabul edildi ve temellerinin Ermeni kırımı ve diğer halklara yönelik katliamlarıyla atıldığı gerçeği gizlendi.

Türkiye Toplumı için soykırımın kabulü sadece ahlaki değil, politik de bir sorundur. ... Ermeni toplumuyla bir araya gelme şans ve umudu, geçmişle yüz yüze gelme hesaplama, öğrenme ve geçmişin acılarını sarma çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Kötülükleri, soykırım ve katliamları engellemenin yolu da buradan geçer.

Varolan sorunları görmezden gelerek, "çelişkileri" yok kabul ederek, tartışmanın önünü keserek, ön yargıları benimseyerek, birlikte, barışçıl çok kültürlü bir toplumun oluşturulamayacağını düşünüyoruz. "Onların" hikayesinden bize ne diyemeyiz. Çünkü "onların" hikayesi bizim hikayemizdir.

Katil San Fransisco'da değil, Berlin'de Öldü

Yelda

(Gazeteci ve Yazar. İlk kitabı "İstanbul'da, Diyarbakır'da Azalırken" 1996'da, "Çoğunluk Aydınlarında İrkçilik" ise 1998'de yayınlandı)

Mültecilikle göçmenlik arasındaki fark hayati tehlikenin yanı sıra söyle de bir şey aynı zamanda: kaçarken yanına bir şey alıp alamadığın, ne kadarını alabildiğin, geride bıraktıkların.

1,5 milyon Rum ile 600 bin Müslüman'ın yerlerinden edildiği 1922 Mübadelesinde Yunanistan'dan insanlar taşınabilir malları ve hayvanlarıyla Türkiye'ye göçerken, Rumlar ise yanlarına hiçbir şey alamadan, her şeylerini bırakıp gittiler...

İltica talebimin nasıl olup da kabul edildiğini anlamak içinse, tarihteki suçlarını, özellikle de Ermeni soykırımını inkar edip ırkçılığa devam eden Türkiye'de TIS olmayanların yaşadığı hak ihlallerine bakmak gerekecek. Yaman çelişki: Türkiye'de gayrimüslimlere yaşatılanlar, bir TIS'in yararına oldu; ilticam bu ihlaller ve Türkiye'nin bu konuda gelecek için umut bile vermeyişi sayesinde kabul edildi. İlticamın yüz kızartıcı yanı bu işte: Kendin için talepte bulunuyorsun, hem de bunun için şimdiye kadar gönülden yaptıklarını kanıt olarak öne sürerek, adeta bunların karşılığını bekleyerek, kullanarak yani ...

Dosya
1915'TE ERMENİLER'E YAPILAN TÜRK SOYKIRIMI
Alman Parlamentosu'nun Bilimsel Çalışma Servisi
(Hürriyet Gazetesi (01.02.2001) Avrupa ekinde 'Şok Rapor' manşetiyle yayınlandı.)

Konu : 1915'te Ermeniler'e yapılan Türk Soykırımı

Bölüm: XI (WD I): Tarih, Çağdaş Tarih ve Politika

İşleyen:W. Fabebe

Bitiş tarihi: 3 Nisan 2000

Bilimsel Servisi üyeleri tarafından hazırlanan çalışmada, Federal Parlamento'nun, herhangi bir organının veya yönetiminin görüşlerini yansıtmamaktadır. Çalışmaların sorumluluğu bunları hazırlayan kişi veya bölümlere aittir. Federal Parlamento üyelerinin isteği üzerine yapılan bu tür çalışmalar, milletvekillerinin çalışmalarına destekleyici niteliktedir. Federal Alman Parlamentosu, bu çalışmaların yayınlanması ve dağıtılması hakkını kendisinde saklı tutmaktadır. Bunun için Federal Parlamento Müdürü'nün onayına gerek vardır.

İçindekiler:

- 1- Soykırım (Genozid) kavramı
- 2- Ermeni soykırımı öncesi olaylar
- 3- Ermeniler'e soykırım ve Yahudi katliamı (Holocaust)

"ERMENİ SOYKIRIMI YA DA GENOSİT"

1. Soykırım

Birleşmiş Milletler, soykırım (genosit) kavramını, bir ulusa, bir etnik kökene, bir ırka bağlı veya bir dine mensup bir grubu, kasıtlı olarak kısmen veya tümünden yok etmeye yönelik bir eylem olarak tanımlamaktadır.

Karşılaştırmalı soykırım araştırmalarında ise Ermeni soykırımından söz edilirken, bir halk içindeki belli bir topluluğun tümünden yok edilmesi tanımı kullanılmaktadır. ("total-domestic-genocide" bundan farklı olarak Partial-domestic-genocide" var).

Robert Melson, Birleşmiş Milletlerin soykırım kavramında, kültürel boyutun eksik olduğunu öne sürerek, bu kavramın şu şekilde tanımlanmasını önermektedir: "Sosyal topluluğun, kültürü ve kimliği (katliam) ile birlikte kasıtlı olarak büyük oranda veya tümünden yok edilmesine yönelik aksiyon."

"ERMENİLER İÇTE VE DIŞTA GİZLİCE ÖRGÜTLENDİLER"

2) Ermeni soykırımı öncesi

Kuruluş talihinden beri Küçük Asya, İran Yaylası ve Mezopotamya arasındaki merkezi geçiş ülkesi olan, Ermenistan'ın ele, geçirilmesi için sürekli mücadeleler verilmiştir. Medler, Persler ve son olarak Ruslar, Ermenistan'a doğrudan, Romalılar, Bizanslılar ve sonunda Türkler de Batı'dan buraya saldırmış, ele geçirmiş ve buraları sahiplenmişlerdir. Bu arada Araplar, Selçuklular ve Moğolların yanı sıra, Orta Asya'nın şiddet yanlısı hükümdarı Timurlenk ile çeşitli Türkmen sürülerinin istila girişimleri başarısız kalmıştır. Bu istila girişimleri, her defasında büyük kitlelerin, daha uzak ülkelere kaçmalarına yol açmıştır. 16. yüzyılda Ermenistan'ın büyük bir bölümü, Türk kökenli Osmanlıların hakimiyetine girmiştir. Hristiyanlar, ki Ermeniler, kültürel açıdan en eski Hristiyan halktır ve Yahudiler, Osmanlı İmparatorluğunda ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüler; onlar, "Hak dininin mensupları" olan Müslümanlara oranla daha yüksek ve daha sık vergi vermek zorunda kaldılar. Silah taşımalarına izin verilmediği için de yerleşmiş Hristiyan halkı, Müslüman ve başta Kürt Komşularının keyfiyetine karşı savunmasız kalmıştır. 19. yüzyılın birinci yarısında daha çok gayrimüslimlerin kanun önünde eşit haklara sahip olmak için verdikleri mücadele ile geçmiştir. Dışarıdan gelen baskılar sonucu 1839 v3 1856 yıllarında Padişah, tüm Osmanlı vatandaşları arasında eşitliği ve din özgürlüğünü sağlayan reform nitelikli kararname çıkarmıştır. Ayaklanmalar ve hükümetle yıllarca süren pazarlıklar sonunda Ermeniler'e 1863 yılında bir tür iç anayasal hak tanındı. Ancak bu, özellikle Kostantinopol'in (İstanbul) uzaklarında yaşayan Ermenilerin durumunu iyileştirmede gibi, Osmanlı vergi toplayıcılarla Kürt şeyhlerinin çifte sömürsünü önlemek yerine, bir parça kağıttan öteye gidememiştir.

Abdülhamit, 1876'da iktidara gelmiş ve kendisine "Kızıl veya Kanlı Padişah" lakabı takılmıştır. Oldukça muhafazakar olan, bir dönem çok parlak olan Osmanlı saltanatının tekrar kurulmasını fanatiklik derecesinde isteyen bu hükümdar, anayasayı ve böylelikle vatandaşların kişisel özgürlük, vicdan özgürlüğü ve mülk edinme hakkı gibi temel hakları tekrar ortadan kaldırır. Bu temel haklar, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan gayri Müslimlerin hukuki eşitliğini sağlıyordu. Abdülhamit, Müslüman halkların birlik ve beraberlik içinde inançsızlara karşı harekete geçerek, imparatorluğun yıkılmasına ve Müslüman Arap, Kürt, Arnavut ve diğer halkların bağımsızlık çabalarına karşı koymayı ümit ediyordu. Hükümdar, gayri Müslimlere eşit hakların tanınmasını ve uyumlarının sağlanmasını istemiyordu, ki bunların arasındaki en büyük iki toplum, her biri 2 milyon nüfuslu Ermeniler ile Rumlardan oluşuyordu. Bu halklar arasında başlatılan özgürlük hareketleri kanlı bir şekilde bastırılıyordu.

Her geçen gün daha da dayanılmaz hale gelen bu durum karşısında Ermeniler 1872 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde ve dışında gizli ittifaklar oluşturmaya başladılar. Dış destek ümidinin gittikçe zayıflaması üzerine başlatılan bu tür bir örgütlenme ile savunmaya yönelik bir sistemin oluşturulması hedeflendi. 1885 ile 1891 yılları arasında şu an dahi dış ülkelerde yaşayan Ermenilerin çalışma yaptığı üç siyasi parti kuruldu. Kurulan tüm partilerin hedefi bağımsızlık, Osmanlıların egemenliğindeki Ermenilerin sosyal ve yasal haklarının düzeltilmesi oldu. Taşnak Partisi'nin 1893 yılında Türkçe olarak bastırıldığı afişler, Sivas ve İç Anadolu'da Müslüman halkını baskı rejimine karşı ayaklanmaya çağırması üzerine bölgede yaşayan çok sayıda Ermeni tutuklandı. Aynı yıl, ilkbahara kadar 1800 Hristiyan tutuklandı. Çoğu hakkında hüküm olmamasına rağmen ceza verildi ve işkence yapıldı. 1893 yılında kendilerini yerlerinden etmek isteyen Kürtlere karşı güneyli Ermeni çiftçilerin vergi boykotu ile başlayan ve daha sonra silahlı ayaklanmaya dönüşen girişimleri 1894'ün Ağustos ayında bastırıldı. Samsun'da ölenlerin sayısı 160 bin olarak tahmin ediliyor.

1895'te ülke çapında Ermeniler'e karşı güdümlü ve planlı bir katliam başlatıldı. Ölenlerin sayısı 300 bin olarak veriliyor. Köylerin dağıtıldığı ve yağmalandığı bu olaylarda bazı kurbanlar açlık ve bulaşıcı hastalıklardan öldü. Bunu takip eden yıllarda da Ermeniler'e karşı kovuşturmalar sürdü. Aynı dönemlerde Ermeniler arasın da milliyetçilik bilincinin gelişmesi üzerine siyasi partiler kuruldu. Bu gelişmeden rahatsız olan Türkler, despot Abdülhamit'e karşı ayaklanma girişiminde bulundu. "Liberal Osmanlılar" veya "Yeni-Genç Osmanlılar" (Jön Türkler) adı verilen muhalefet grup oluştu.

Yüzyılın sonuna doğru "Genç Türkler" (Jön Türkler) sözcüğü kullanılmaya başlandı. Yeni Osmanlılar hareketinin amacı, imparatorluk içerisinde yaşayan tüm azınlıkların hükümdara karşı ayaklanmasını teşvik etmektir. Ayaklanmadan çekinen hükümdar 1876 yılındaki Anayasa'nın geçerli olduğunu açıkladı. Bu karar ile umutlanan Ermenilerin, beklentileri boş çıktı. Jön Türkler hükümette yer almıyordu ancak orduda etkili konumdaydılar. 1910 yılında Jön Türklerin merkez komitesine sızmayı başaran fanatik milliyetçiler Ocak 1913'te askeri darbe ile yönetimi ele geçirdiler. İktidarı tam anlamıyla ele geçiren Jön Türkler şovenist ve ırkçı bir düşünce yapısına yöneldiler. Osmanlı ümmetçiliği ve uyum düşüncesi yerine Turancılık ideolojisine yöneldiler. Kafkasya'dan şimdiki Kuzey Çin'in Şinkiank bölgesine (Doğu Türkistan) kadar Türkçe konuşan tüm uluslar Osmanlı egemenliği altında toplanması hedeflendi. Çok uluslu Osmanlı'nın yerini Türk kökenlilerden oluşan dev bir imparatorluğun alması hedefleniyordu. Türk olmayan azınlıklara karşı ise "ya Türklere uyum sağlayarak asimile olun ya da yok olursun" düşünceli politika izlenmesi kararı alındı.

1911 yılında Jön Türklerden oluşan komite Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki halkların dilsel asimilasyonuna karar vermiştir. Onlar dinlerini muhafaza edebilecekleri, ancak anadillerinden vazgeçeceklerdi. Ermeniler ise Turancılık rüyasının gerçekleştirilmesine karşı en büyük engeli teşkil ediyorlardı. Onlar sadece yüzyıllardır tüm asimilasyon çabalarına karşı koymakla kalmadıkları gibi sahip oldukları yerleşim alanları sanki Türkiye ile yakınındaki Türkçe konuşulan Kafkasya'daki Azerbaycan gibi ülkeler arasında bir set oluşturuyordu. Buna rağmen 1914 yazında sanki Ermeniler'e yönelik reformlar gerçekleştirilecek gibi oldu; Türk hükümeti Rusya, Fransa ve İngiltere'den oluşan üçlü ittifak reform projesine onay verdi. Bu proje idari yapıların reforme edilmesi, rüşvetin cezalandırılması ve göçebelerin yerleşik düzene geçirilmesini de öngörüyordu. Ancak Jön Türkler Avrupalılara tavizde bulunurken, aralarındaki bazı ileri gelen temsilcileri daha 1914 yılında, Ermenilerin reformdan vazgeçmemeleri halinde Abdülhamid'in uyguladığı baskıları da aşan bir katliam yapmakla tehdit ediyorlardı.

Türkler Birinci Dünya Savaşı'nı fırsat bilerek daha önce verdikleri tavizleri geri alma ve Avrupa'nın karışma çabalarına karşı koyma yoluna girdiler. Savaşın hakim olduğu 1914-1915 kış aylarında özellikle Erzurum ve Van'da yaşanan eziyet Ermeni halkının başına geleceklerinin sadece ilk işaretiydi: Erkekler yük taşıyıcısı ve insani şartlara uygun olmayan diğer yardım işlerini yapmaya zorlanırken, köylerdeki insanlar keyfi ev aramaları ile jandarmanın şiddet eylemleriyle teröriste ediliyorlardı. 1915 Şubat'ının son 10 gününde devlet görevindeki tüm Ermeniler izine çıkarıldı ve tüm Ermeni askerler bulundukları savaş noktalarından geri çekildiler; subayların bir bölümü savaş mahkemelerine çıkartıldı ve vurularak öldürüldü, ya da çalışma taburlarına gönderilerek, ya yol yapım işleme ya da sağlıksız koşullar altında yük taşıyıcısı olarak görev aldılar. Yetersiz beslenme, yatacak yer sorunu ve çok kötü hava koşullarında çalıştırılmaları, toplu şekilde salgın hastalıkların ve açlığın kurbanı olmalarına yol açmıştır: Aynı zamanda Ermeni halkı silah aramasına tabi tutulmuştur.

İmparatorluğun Ermenilerin silahsızlandırılmasından ve askerlik çağında olan erkeklerin de ceza taburlarında bulunmaları ya da öldürülmüş olmalarından sonra, 1915 yılının Nisan ayının sonlarında özellikle başkent Konstantinopol'de (İstanbul) yaşayan entelektüel ve siyasi yönetim elitinin kökü kurutulmaya başlandı. 24 Nisan'ı 25 Nisan'a bağlayan gecede 600 Ermeni, keyfi bir şekilde vatana ihanetle suçlanarak ülkenin iç kısımlarına sürüldüler. 1915 yılının Mart ayının sonunda halkın diğer bölümünün ülkenin iç kısımlarına sürülmesine başlandı.

Gelişmeler, hemen hemen her yerde aynı şekilde tekrarlanan önlemlerden ibaretti: Önce bir kenti ileri gelen Ermenileri, çoğu zaman 400-500 kişi, ilanlarla ya da , tellal vasıtasıyla teslim olmaya çağırıldılar, sonra da şehrin girişinde تنها bir yerde öldürüldüler, ya da süngüden geçirildiler. Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar, eğer daha önce pogroma (takibata uğramak) ya da taşkınlıklara kurban olmamışlarsa, bir kaç gün sonra da sürgün edildiler. Sürülenler çoğu zaman yürüyerek ve yeterince gıda malzemesi olmadan Mezopotamya ve Suriye çöllerine kadar olan uzak

mesafeleri kat etmek zorunda bırakıldılar ve yolda yerel Müslüman halkın, çoğu Kürt, ya da refakatçilerinin saldırılarına ve soygunlarına maruz kaldılar. Kadınlar ve çocuklar tecavüze uğradı, kaçırıldı, zorla Müslümanlaştırıldı.

Balkanlardan göç nedeniyle, ya da Osmanlı İmparatorluğunun diğer bölgelerinden gelen 750 bin Müslüman kaçak ya da göçmen, sürülen veya öldürülen Ermenilerin çiftliklerine ya da evlerine yerleştirildi. Bu kişiler, pogromlar sırasında çoğu zaman arka planda hazır bekliyorlardı. Ancak Ermeni ganimetinden aslan payını Türk devleti kendine aldı. Hükümetin el koyduğu Ermeni servetinin dönemin 1 milyar markı değerinde olduğu tahmin ediliyor. En sonunda ise kiliseler ve kiliselere bağlı kuruluşlar yıkıldı. Piskoposların sayıları radikal bir şekilde azaltıldı. Zaten resmi cellat yamaklarının ve sokak halkının sadizimini özellikle üzerine çeken Ermeni-Apostolik ruhban heyeti çoktan öldürülmüştü.

İslamlaştırma baskısı 1915'ten itibaren daha da güçlendirildi. Hristiyan yetimhaneler ve yardım kuruluşları 1917'ye kadar hükümetin Ermeni öğrencileri ve mahmileri, kadınların, 13 yaşın altındaki kız ve erkek çocukların Türkleştirildiği, daha büyük erkek çocukların da öldürüldüğü Türk yetimhanelere yerleştirilmesi isteğine karşı boşuna bir mücadele göstermişti. Ermeni askerlerin eşleri ise zorla Müslümanlarla evlendirildi.

Daha o zamanlar, 4 Ekim 1916 tarihinde İstanbul'daki Alman Büyükelçiliği, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan 2.5 milyon Ermeni'den 2 milyonun sürüldüğünü ve bunların 1.5 milyonunun öldüğünü tahmin etmişti. 1877 ile 1922 yılları arasındaki süre dikkate alındığı zaman, 45 yıl içinde 2 milyondan fazla kurban söz konusu.

Dosya TÜRK ERMENİ İLİŞKİLERİ

Alman Parlamentosu'nun Bilimsel Çalışma Servisi

Hürriyet'in Avrupa ekinde 24 Şubat 2000 tarihinde 'İkinci Şok Rapor' başlığıyla yayınlandı.

Konu : Türk Ermeni İlişkileri

Bölüm II: Dışişleri, Uluslararası hukuk, insan hakları, insani yardım, ekonomik işbirliği ve gelişme, savunma

İşleyen: OARn Strube- Edelmann

Bitiş tarihi: 18 Mayıs 2000

(AP, 9 Aralık 1948'de BM Genel Kumlu tarafından kabul edilen soykırımın önlenmesi sözleşmesi çerçevesinde Osmanlı imparatorluğu topraklarında 1915-1917 yılında meydana gelen ve Ermenileri de kapsayan olayların soykırımı oluşturduğuna inanır. Buna rağmen Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilerin yaşadığı trajediden şu anki Türkiye'nin sorumlu tutulamayacağını belirtir. Bu tarihi olayın bir soykırım olarak tanınmasının şu an ki Türkiye'ye karşı politik ve yasal yaptırımlarda bulunulamayacağı veya maddi yönde bir dava açılmayacağını kabul eder.)

Soykırım sorunu, tabulaştırma, ebediyen gizleme veya soykırımın inkar edilmesi ile soykırımın uluslar arası alanda tanınması arasında ele alınır.

Sıkça dile getirilen Türk argümanlarından biri, 1915 yılında yaşanan olayların iki taraf arasında Ermeni milliyetçilerinin savaş karşıtı Ruslar ile işbirliği yapmaları nedeniyle meydana gelen çatışmalar olduğudur. Tarihi değerlendirmede tartışılan bir diğer konu da, 1915 yılında Van'da meydana gelen ve Ermeniler ile Türkler arasında çatışmaların yaşanmasıdır. Ermeniler bunu nefsi müdafaa olarak görürken, Türkler bunu Ermenilerin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir ayaklanma olarak değerlendirdi ve bu, 1915 yılında alınan sürgün kararının nedenlerinden biri oldu. Son olarak da, 1915 yılında yaşanan olaylara Ermenilerin provokasyonunun neden olduğu da ileri sürülmektedir.

Resmi Türk görüşünün ve kanıtlama çizgisinin yanında, bir de tarihçilerin ve aydınların görüşü var. Yalnız bu kesim de ikiye ayrılıyor. Bir resmi görüşe yakın olanlar, iki imha ve katliamın olduğunu, ancak suçluların cezalandırıldığını savunanlar. Ama sistemli bir soykırım politikasının varlığı hiç kabul edilmiyor.

Dünya da yaşayan 8 milyon Ermeni'den sadece 3 milyonu Ermenistan'da yaşadığı için Ermenistan dışında yaşayan toplumun tutumu da önem kazanıyor.

Lewon Ter-Petrosyan başkanlığı döneminde (1991 Şubat sonu - 1998) 1915/16 yılındaki soykırım olayının Türkiye ile yapılan görüşmelerde önemsiz bir yeri vardı. Aynısı kültür ve iş siyaseti için de geçerliydi. Ermenistan'ın siyasi yönetimi, o dönemde ekonomik ve ticari komşuluk ilişkilerini daha da canlandırmak için bu konuyu tarihsel bir yük olarak gündem dışı tutmaya çalıştı, ancak başaramadı. ... Türkiye'nin, Ermenistan'a karşı bu gücü göstermesinin arkasında ise Dağlık Karabağ yatıyor. Türkiye bu konuda 1988 yılın dan beri Azerbaycan'ın istekleri doğrultusunda savunma yapıyor.

Ter-Petrosyan'dan sonra göreve gelen Robert Kotscharyan izlenen bu politikayı değiştirdi. ... Türkiye sınırları içinde kalan Ermeni topraklarının geri verilmesi yolunda istek Petrosyan döneminde de gündeme gelmedi. (Diasporada da Türkiye'den toprak istenmek söz konusu olmamıştı.)

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1991 yılında kurulan Ermenistan Cumhuriyeti'ni resmen tanıdı. Ancak diplomatik ilişkiler iki sebepten dolayı halen kurulmadı: Birincisi Dağlık Karabağ sorunu, ikinci ise 1915 yılındaki soykırımın tanınmasına ilişkin sorunun çözülmemiş olması. Türkiye, diplomatik ilişki kurulmasını, Ermenistan'ın toprak talebinde bulunmayacağını yazılı olarak garanti etmesi ve soykırımın tanınması için uluslar arası çabanın sürdürülmemesi şartlarına bağlamış durumda.

Ermenistan Başbakanı Petrosyan (1991 ile 1998'in ilkbaharına kadar Devlet Başkanı) 1995 yılında halkın oyuna sunulan anayasa değişikliğinde, Türkiye ile diplomatik ilişki kurulmasında soykırımın ön şart olarak tanınması hükmünü kaldırdı.

1993'te Karabağ'da çıkan çatışmalar sonucu Türkiye Ermenistan ile olan sınırını kapadı. (Azerbaycan'ın Ermenistan sınırını kapamasından sonra).

Buna rağmen, 1995 yılından bu yana Erivan ile İstanbul arasındaki uçak seferleri haftada iki kez olmak üzere düzenli olarak yapılıyor.

Ticari ilişkilerin yanında, Türkiye'nin öncülük ettiği ve Ermenistan'ın üye olarak kabul edildiği Karadeniz Ekonomik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde de iki ülke arasında ilişki bulunuyor.

Son olarak iki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açan bir soruna daha dikkat çekmekte yarar var: Türk Devleti'nin Türkiye'deki Ermeni azınlığa (yaklaşık 7 bin kişi) Ermeni özel okullarının kapatılması, okullardaki anadil ders saatlerinin azaltılması, Ermeni kültür mirasının ihmal edilmesi ve kısmen tahrip edilmesi, kilise ve mezarlıklar konusunda otonom olan Ermeni Patriği'ni sınırlaması şeklinde uyguladığı baskılar.

DR. TESSA HOFMANN İLE RÖPORTAJ:
Türkiye, Tarihiyle Yüzleşmeli
21.01.2001, Berlin

Daha önce koordinatör, şimdi Alman istihbarat örgütünün şeflerinden biri, kariyeriniz gittikçe yükseliyor; ne diyorsunuz?

1979 Yılından beri GfBV adlı kuruluştaki Ermeniler ve Ermenistan ile ilgili faaliyet yürütüyorum ama, Türk basınına anladığı anlamda değil. ... Kimsenin ilişki kurmaması gereken bir kişi olarak teşhir edildim. ... Türk Basını kendi aydınlarını hiçe saymakta, aşağılamaktadır. Dr. Taner Akçam ve bugüne dek yüz yüze gelmediğim, hakkında da bilgim olmayan Oral Çalışlar ile ilgili yayınlarda, söz konusu kişiler benim maşalarım olarak sunulmuştur. Türk aydınlarının Kemalizm yolundan uzaklaşmaya ya da resmi ideolojiyi eleştirmeye kadir olmadıkları, bağımsız düşünme yeteneklerinin bulunmadığı, yurt dışından yönlendirilmeye muhtaç oldukları ileri sürülmektedir ki, çok onur kırıcı bir iddiadır. Bütün Türk aydınlarına yönelik bir hakarettir. ... Kendi tarihlerini tam olarak bilmek Türklerin de hakkıdır. ... Almanya'nın tutumu da Türkiye gibi olsaydı, bu benim için korkunç, ölümcül bir tasma anlamını taşırdı.

Dünya kitaplıklarında Ermeni ve Ermenilerle ilgili eserler 26 bini buldu. Bu eserlerin büyük çoğunluğu ve yayınların çok az istisna ile tamamı Türkiye ve Türk düşmanlığı fikri üzerine kurulmuş olmasıdır.

Hasan Pulur'un aktardığına göre Türk tezini savunan bütün kitap ve broşürlerin sayısı 35, bu 35 kitabın 11 tanesi de aynı kişi tarafından (Türkkaya Ataöv) yazılmış.

Ne yazık ki Türkiye'de devlete yakın duran, başka bir ifadeyle devlet tarafından oluşturulmuş Kontrol kurumları söz konusu. Bunlardan bir tanesi de Türk Tarih Kurumu'dur. Adı geçen kurumun tarih araştırmaları alanında bir sansür kurumu olarak, saptanmış resmi tarih anlayışından sapılmamasını sağlayan bir işlevi vardır, adeta resmi tarih anlayışının bekçisidir. ... Bu işin en önemli kişilerinden birisi başta geleni Türk tarih Kurumu'nun başkanlarından Esat Uras'tır. Bir Savaş Hükümeti olan Jön Türk'lerin iktidarda olduğu dönemde devlet yetkililerinden biri olan Esat Uras, 1951 yılından beri Ermeni Sorunu adı verilen soykırım konusunda resmi devlet düşüncesinin mimarıdır. Birinci Dünya savaşı ve Ermenilerin imhasıyla ilgili devletin resmi tarih anlayışı onun bakış açısına göre, onun eserleri doğrultusunda oluşturulmuştur.

Bir diğer önemli kişi Hasan Tankut'dur. Birinci dünya savaşından 10 yıl sonraki bir çalışmasında Hasan Tankut, Birinci Dünya Savaşını Uluslararası anlaşmayla karar altına alan Ermeni reformlarından kurtulmak için bir şans olarak niteleyen kişidir.

Türkiye'de sansürlü, kontrol altında, dokunulamayan bir tarih var. Bilim özgürlüğünün, düşünce özgürlüğünün olmadığı bir yerde neyi tartışacaksınız? Nasıl ve ne biçimde tartışacaksınız?

Artık yasal olarak vatan hainliği ile cezalandırılmak tehlikesi söz konusudur. Sözgelimi Urfa'daki Ortodoks-Süryani Papazı'nın durumu. ... Süryani Ortodoks Kilisesi Papazı'nın bütün yaptığı, soykırımdan bir halkın mensubu olarak soykırımın olduğunu söylemesi.

Bütün hukuk dışı, otoriter rejimler komplo teorilerine gereksinim duyarlar. Komplo teorisi olmaksızın hiç bir meseleyi açıklayamazlar. Nazi döneminde Stalinizm'de ve maalesef Türkiye Cumhuriyetinde bu olgu geçerlidir. Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye'nin huzurunu bozmak isteyen iç ve dış mihraklar tarafından komployla yıkılmak, parçalanmak istenmektedir, düşüncesi hakimdir. ... Bilimle uğraşan biri olarak bana istihbarat şefi damgası vurup hakaret eden Türk medyası, okuyucularını bu saçmalıklara inandırmaya, bu yolla da dünyayı açıklamaya çalıştığını sanıyor, ama bu tutumuyla en çok da kendi toplumunun ve Türkiye'nin geleceğine zarar veriyor. Türkiye'nin köşeye sıkışmasına, çıkmaz yola girmesi Türkiye'nin kendisi gibi düşünmeyenleri tecrit etme çabası, kendi tecridine de yol açmaktadır ki, bu kendine güvensiz, bilinçli bir tutum değildir. Fransızca'nın yasaklanması örneğin hangi mantıkta açıklanabilir? Başka bir ülkenin Parlamentosu, herhangi bir nedenden dolayı Türkiye'nin hoşuna gitmeyen kararlar aldı diye ölçsüz reaksiyonlar göstermek bilinçsiz, kendine güvensiz tutumun sonucudur.

Bu hayati bir meseledir. Amaç 1915'lerin yeniden tekrar etmemesidir. Oysa Avrupa ülkeleri ve Amerika tabular konusunda oportünist bir tutum içerisindeyler. Bilmezlikten, görmezlikten gelme tutumudur bu.

Soykırım konusunda bir başka yaklaşımda, soykırımın olduğunu kabul edilerek bunu zorunlulukla açıklama tutumudur ki, bu yaklaşım da, soykırım olgusunu reddetme tutumundan hiç de aşağı kalır yanı yoktur. Kitle kıyımını bu bakış açısıyla ele almak tahammül edilebilir bir yaklaşım değildir.

Soykırımın inkar edilmesine, yalanlara akademik kılıf takma çabaları Türkiye dışında da denenmektedir. ... Heaty Lowry "zamansız öten horozun başı kesilir" şeklindeki Türk atasözünde ifade edilen tezin savunucusudur.

Diğer bir örnek Bernard Lewis'tir. Bernard Lewis, Le Mond'da çıkan röportajda, Ermeni soykırımının Ermenilerin bir uydurması olduğunu söyledi.

DR.TANER AKÇAM İLE RÖPORTAJ "Doğu'dan gelen casus!"

Verilen tüm "istihbarat bilgileri" yanlış, yalan ve uydurma.

Alman gizli servisinin örgütü olarak gösterilen Enstitü, Almanya'nın geçmişiyle ilgili radikal çalışmalarıyla tanınıyor. Bir kaç yıl önce Naziler ve sağcı çevrelerin tepkisine ve hatta gösterilere neden olan "Alman Ordusunun Suçları" başlıklı sergiyi düzenleyen sizin çalıştığınız kurum değil miydi?

Evet! Bu nasıl gizli örgüt enstitüsü ise. "Yahudi soykırımında bir tek Nazileri suçlamak doğru değildir" tezini ileri sürdü ve soykırımın ilk önce Alman Ordu Birlikleri tarafından yapıldığını ispat etti.

Cumhuriyetimizin beş önemli tez üzerine kurulduğunu söyleyebilirim:

- 1) Türkiye'de sınıf yoktur. Hepimiz kaynaşmış bir milletiz. Ceza kanununun 141-142. maddeleri, sınıf gerçeği üzerine konuşmayı yasaklamak için konuldu.
- 2) Türkiye'de Kürt yoktur. Kürtler, "dağda gezen Türklerdi". Ceza kanununun 125. maddesi ve başka maddeleri "Kürt vardır" diyenlere karşı işletildi.
- 3) Türkiye laik, batıcı bir toplumdur. İslami değerlerden ve kültürden bahsedilemez. 163. Madde bunu yasaklamak için getirildi. Alevilikten bahsetmek ceza maddesi ile suç sayılmadı ama açık ibadet yapmak, bu adla dernek kurmak vb. yasak altındaydı.
- 4) Ermeni soykırımı yoktur, böyle bir olay olmamıştır. Bunun için ceza kanununa özel bir madde koymaya gerek yoktu. Çünkü aksini iddia edecek kimse kalmamıştı.
- 5) Silahlı Kuvvetler bu tabu bölgelerinin bekçisi idi. Görevi, tabular üzerine oturmuş Cumhuriyetimizi korumak ve kollamak. Bu nedenle, Silahlı Kuvvetlerin rejim üzerindeki etkisi üzerinde konuşmak da bir tabu idi. Cumhuriyet tarihi, eğer istenirse, bu tabu bölgelerinin, "yasakçı ve inkarcı devlete" karşı başkaldırı tarihi olarak da yazılabilir. Askeri darbeler de, esas olarak bu başkaldırlara karşı yapıldı.

Konuyu tarihçilere bırakmak formülü Ermenistan eski Cumhurbaşkanı Petrosyan'a aitti. Ve iki halk ve devlet arasındaki ilişkiyi, tarihe ait bir soruya kilitlememek isteğinin ürünü idi.

Bu öneriyi yapanların büyük bir öz güvene sahip olduklarını kabul etmek gerekir. "Emin olduğum bir konuyu, düşmanıma değil, beni dinlemeye hazır dostuma daha kolay anlatırım." Ana fikir bu idi. Şimdi Türkiye'de, "tarihçilere bırakma" fikrini, "işin içinden sıyrılma" olarak görenler var. Bu formüle Ermeni çevrelerden de sıcak bakmayanlar var.

"Tarihçilere bırakalım" tezi, "tarihimizi unutalım, ticaretimize bakalım demenin Arapça'sıdır", diyorlar. Elbette, bir konu ürerine konuşmanın sadece çok sınırlı ve özel bir kesime bırakılmasının içinde bu tür hesaplar da olabilir. Asıl önemli soru, tarihte yaşanmış bir olgunun bugünkü ilişkilerde oynadığı ve oynaması gereken rolün doğru belirlenebilmesidir.